

(48, str. 331-386). Ti zapisnici nalaze se među »Spisima Narodnog vijeća SHS« koji se čuvaju u Državnom arhivu u Zagrebu. Zapisnici su nepotpuni.

Grga Novak, **Nepoznati dokumenti za povijest »Pučkog prevrata na Hvaru 1510-1514« i za dalju borbu pučana za ravnopravnost sa vlastelom u komuni Hvara** (48, 387-429). Autor je u državnom arhivu u Veneciji našao nove dokumente u vezi sa pučkim prevratom na Hvaru. Dokumenti govore o radu vođe prevrata Matije Ivanića poslije svladanoga ustanka, o njegovu sinu Ivanu Ivaniću i unuku Mark Antunu Ivaniću te dokazuju da hvarski pučani nisu odustali od borbe ni nakon svog poraza 1514. godine.

Grga Novak, **Dalmacija god. 1775/6. gledana očima jednog suvremenika** (49, str. 5-79). U bečkom Haus-Hof- und Staatsarchivu nalazi se omašan rukopis od 173 folija koji govori o prilikama u Dalmaciji oko god. 1775/6. To je izvještaj jednog povjerenika bečke vlade koji je poslan u Dalmaciju da carici Mariji Tereziji podnese tačan izvještaj o prilikama. Anonimni izvjestilac govori najprije o Mletačkoj Dalmaciji uopće, a zatim o četiri vrste uprave u Mletačkoj Dalmaciji: o crkvenoj, civilnoj, vojničkoj i domaćoj. Izvještaj je pisan talijanski. Autor ga donosi u cijelosti.

Među raznom građom treba spomenuti ove članke:

Kamilo Dočkal, **Srednjovjekovna naselja oko Dobre kuće. (Prilog našoj srednjovjekovnoj topografiji)** (48, str. 85-168). U ovoj radnji autor je iz sačuvanih isprava pavlinskog samostana sv. Ane u Dobroj kući izvadio sva imena naselja iz 14, 15. i početka 16. stoljeća, poredao ih alfabetskim redom i naveo sve što se o njima znade iz isprava. Isprave se čuvaju u Ugarskom državnom arhivu.

Božidar Finka, **Novigradska madrikula škole Blažene divice Marije od svetoga Luzarija iz 17. stoljeća. (Onomastičko-jezična studija)**. (48, str. 169-187). To je u stvari odlomak jednog nestalog kodeksa, a važan je kao dokumenat o novigradskom govoru u 17. stoljeću.

Vanda Ekl, **Historijska toponomastika grada Rijeke i distrikta** (49, str. 247—299). Iz izvora koji su sačuvani iz 15. st. vidi se da je većina toponima u Rijeci hrvatska.

Spomenuti treba još ove članke: Andre Jutronić, **Gradnja Kavanjinove kuće u Sutivanu na Braču 1690-1705** (48, str. 7-45); Vladimir Mošin i Milan Radeka, **Ćirilski rukopisi u sjevernoj Dalmaciji** (48, str. 189-215); Minko Dražen Grmek, **Rasprava Arnalda iz Villanove o crnoj magiji** (48, str. 217-229); Andre Jutronić, **Andrija Staničić (1706-1778) i popis knjiga franjevačke biblioteke u Sumartinu od g. 1769** (48, str. 249-273).

Objavljene su i dvije historijske rasprave Stjepana Antoljaka: **Problematika najranijeg doseljenja i nastanjenja Slavena — Hrvata u Istri** (48, str. 47-83) i **Pobiranje marturine, crkvene desetine i vojšćine u zadarskom distriktu (1435)**, (49, str. 227-234).

Marija Nemeč

60 LET MESTNEGA ARHIVA LJUBLJANSKEGA sa sodelovanjem kolektiva ustanove

Sestavil dr. Sergij Vilfan, Ljubljana 1959.

Prigodom 60-godišnjice imenovanja prvog arhivara u registraturi općinskog poglavarstva grada Ljubljane, kada su i prvi put formalno odvojene arhivalije gradske uprave od spisa tekućeg poslovanja, izdao je Gradski arhiv u Ljubljani lijev i pre-

gledan prikaz postanka, razvitka i rada na sređivanju toga arhiva kroz spomenuto razdoblje.

U prvom dijelu (str. 11-26) obrađen je razvitak čuvanja arhivske građe, koja je bila u sastavu registrature gradskih spisa, a korištena je u znanstvene svrhe još u XVII st. Opisani su prvi pokušaji koje je poduzeo ljubljanski načelnik dr E. Costa g. 1866. da se spisi iz tadašnje registrature pregledaju i srede radi njihova korištenja od strane historičara sve do imenovanja prvog arhivara, poznatog pjesnika A. Aškercu, g. 1898, te napokon dalji razvoj do g. 1950, kada su udareni temelji ustrojstvu modernog gradskog arhiva na kojima se razvija do danas.

U drugom dijelu (str. 29-78) iznesena je u izvještaju Gradskog arhiva djelatnost te ustanove u razdoblju od 1950-1958. Uz obilje raznih vrijednih i zanimljivih podataka u pet tačaka prikazani su principi rada kao i sve promjene i novosti na upravnom i organizacionom, stručnom i kulturnom području, znanstvenom radu ustanove te njenim vezama s drugim ustanovama i društvima.

U prvoj tački izvještaja prikazane su sve administrativne i organizacione promjene koje su uslijedile tokom skoro jednog decenija. Opisan je prelaz nadležnosti nad arhivom od GN odbora Ljubljana na NO kotara Ljubljana, zatim prenošenje sjedišta ustanove iz zgrade Gradskog muzeja u zgradu stare općinske vijećnice, u kojoj sada arhiv zaprema jedno krilo (32 sobe sa 994 m²). Ostala su dva krila rezervirana za turistički promet, zbog čega je arhiv bio prisiljen da se i nadalje služi dvjema zgradama u neposrednoj blizini za smještaj arhivalija. Tu su podaci o porastu broja službenika od 1 na 11, o osiguranju odnosno osposobljavanju starih prostorija protiv opasnosti od požara, vlage i sl. Zanimljiva je napomena o uređenju izložbene dvorane u kojoj je namještaj izrađen po starim historijskim uzorcima. Vitrine su, naime, podešene tako da se po potrebi mogu preinačiti u stolove kad se održavaju konferencije, predavanja i sl.

U drugoj tački obrađena su pitanja koja zasijecaju u sva područja stručnog rada u arhivu. Osobito su interesantna gledišta u vezi s izradom metodologije koju je izazvala nužda zbog priliva velikog broja novih vrsta arhivalija. Budući da je pri sređivanju arhivalija vladala raznolikost u obradi, došlo je do izrade jedinstvene metodologije koja je krajem ovoga razdoblja dobila čvrste oblike. Dalje su u izvještaju spomenuta pitanja raspodjele rada, vanjske službe, sređivanje prirasta u materijalu, kod čega je posvećena osobita pažnja vođenju knjige o primljenoj arhivskoj građi. Redovita knjiga te vrste uvedena je g. 1955. Uslijed velikog priliva novog arhivskog materijala, koji je najvećim dijelom pri preuzimanju bio posve ili skoro posve nesreden, odlučeno je da se takav materijal prije ulaska u prihvatni magazin barem općenito sredi, popiše i označi natpisima. U prikazu rada na sređivanju utvrđeno je za sada pravilo da se arhivalije velikih skupina srede do stupnja upotrebljivosti. Za škartiranje spisa izrađen je stalni način procedure. Kako se iz izvještaja razabire, škartirana je vrlo obilno građa iz glavne registrature, primjerice godišta 1931-1938, a godišta 1937. ostavljeno je potpuno neškartirano kao uzorak o općoj kvaliteti te građe. Pri inventarizaciji prednost se daje sumarnim inventarima. U odjeljku o signaturama i strukturalnoj povezanosti arhivskog materijala istaknuto je striktno pridržavanje načela provenijencije pri sređivanju. Svaka arhivska jedinica dobiva naziv prema imenu osobe ili ustanove od kojih je proizašla. Podskupine se vežu brojčanim signaturama u skupine, a označuju se samo kraticama odgovarajućih naziva. U pogledu primjene decimalne klasifikacije za označivanje strukture i time za signiranje arhivske građe. Gradski arhiv u Ljubljani stoji na gledištu da se tako kruti sistem ne primjenjuje za signiranje njegovih arhivalija. Među arhivskim pomagalicama najveća se pažnja poklanja izradi indeksa, a sastavljanje se repertorija odlaže za

kasnije, kad uprava arhiva dobije potpun pregled nad svim skupinama. Među radovima ove vrste treba osobito istaknuti kartoteku građevnih nacrti koja dosada sadrži 10.800 građevnih planova, zatim započeta kartoteka srednjovjekovne arhivske građe pohranjena u samom Gradskom arhivu, a i u ostalim arhivima. Treći važniji indeks koji je u izradi sadrži kartoteku svih normalija — normativnih propisa — koji su do g. 1820. bili na snazi u Ljubljani. Do 1. I 1959. izrađeno je 1825 opisa normalija u kronološkoj kartoteci. Uz njih je dodano 2866 kartona po decimalnom sistemu. Pitanje čitaonice riješeno je tek u siječnju 1959. Do tada je uslijed lošeg smještaja arhiva bila onemogućena upotreba jedne prostorije prijeko potrebne svakom boljem arhivu. U izvještaju su zatim spomenuti podaci o razvitku priručne biblioteke koja je tokom zadnjih godina porasla na 5140 bibliotečnih jedinica, zatim o mikrofilmovanju i fototeci i o odgovarajućim radionicama. Za sada ne postoje radione za konzerviranje arhivalija niti komore za dezinfekciju.

U trećoj tački obrađena je djelatnost arhiva na kulturnom polju. Najveći uspjeh te vrste bilježi ustanova otvaranjem lijepe izložbene dvorane g. 1957. Osim izložbi vlastitog arhivskog materijala, uprava arhiva stavila je izložbenu dvoranu na raspolaganje i drugim priređivačima, tako npr. Arhivu C. K. S. K. Slovenije (tema: 40 godina Oktobarske revolucije), Tehničkom muzeju (Izložba u spomen izumitelju broskog vijka J. Ressleru) i Numizmatičkom društvu Slovenije (Razvitak novca). Te izložbe razgledalo je 30.000 posjetilaca.

U četvrtoj tački prikazan je znanstveni rad u ustanovi od g. 1950. Ističe se izrada jedne »Povijesti grada Ljubljane«. 1955. izišao je prvi svezak te povijesti u kojem su vanjski suradnici obradili geološki i arheološki period toga djela. Rukopisi za drugi svezak, koji je uglavnom izradio kolektiv arhiva, pripremljeni su za štampu. Osim tog važnog djela objelodanjuje arhiv niz lokalno-povijesnih monografija te zbirku srednjovjekovnih listina kao vrela za povijest Ljubljane. Započet je rad na ponovnom izdavanju odlične predratne revije »Kronika slovenskih mest«.

Na kraju izvještaja spomenute su u petoj tački veze Gradskog arhiva s drugim ustanovama i društvima, tako npr. sa »Slovenskom akademijom znanosti i umjetnosti« u okviru priprava za izradu enciklopedije slovenske gospodarske povijesti. U dodatku se nalazi popis službenika arhiva koji u njemu rade od g. 1950. s bibliografijom njihovih radova.

U trećem dijelu (str. 71-167) dan je vrlo pregledno opći pregled skupina i zbirki Gradskog arhiva prema stanju od 31. I 1959. U uvodu je naveden redosljed podataka o pojedinim arhivskim skupinama: 1) odjel ili pododjeli; 2) skupina s kraticom signature, koja se obavezno citira; 3) početni i konačni datum arhivalija pojedine skupine; 4) broj u knjizi primljene arhivske građe; 5) datum preuzimanja; 6) stupanj obrade, pojedine arhivske skupine.

Za oznaku stupnja obrade utvrdio je Gradski arhiv u Ljubljani slijedeću ljestvicu:

- 0 = građa mješovite provenijencije koja još nije razlučena.
- 1 = provenijencijska grupa većeg broja skupina koja još nije uređena.
- 2 = skupina određena ali još neuređena.
- 3 = utvrđeni sastavni dijelovi (podskupine, organizacione jedinice).
- 4 = uređeno po dossierima (arhivskim znakovima, šiframa).
- 5 = uređeno po poslovima.
- 6 = škartirano i kartonirano.
- 7 = potanko uređeno.
- 8 = inventarizirano (s paginacijom).
- 9 = opremljeno pomagalicama.

Dalje se govori o kraticama skupina kojih je struktura već utvrđena. Nakon popisa inventara i ostalih pomagala započinje popis arhivalija Gradskog arhiva (od str. 81). Dijeli se u dva glavna odjela i to: 1) Gradski arhiv i 2) Arhiv okolice (Ljubljane).

U prvom odjelu nalaze se: 1) samostalne zbirke: skupina listina (1320-1956), rukopisne knjige — codices (1520-1946), zbirka makulatura (1000-1800) i zbirka normalija — stampata (1707-1945); 2) Gradska uprava u kojoj je najvažnija skupina gradskih registratura (1784-1955); 3) spisi raznih mješovitih provenijencija grada Ljubljane; 4) pomoćne i dopunske zbirke gdje se nalaze rukopisni elaborati, geografske karte, građevni planovi, stampata (ukoliko nisu uvrštene u »Normalia«), fototeka, mikrofilmoteka i klišeji; 5) depoziti.

U drugom odjelu nalaze se: 1. skupine arhivalija teritorijalnih jedinica koje su uključene u kotar Ljublanu i 2. arhivalije razne provenijencije.

Ova, u svakom pogledu uspješna publikacija, vrijedan je rad Gradskog arhiva u Ljubljani. Na njemu se zaista može čestitati.

Bartol Zmajić

ARCHIVMITTEILUNGEN

IX. Jahrgang, Berlin 1959. Heft 1-6.

U IX godištu časopis je uređivao urednički odbor od 4 člana, a dužnost odgovornog urednika vršio je Eberhard Schetelich. Putem časopisa žele se postići dvije glavne svrhe. Jedna je: poticati arhivske radnike koji imaju znanja i sposobnosti za to, da svojim perom pomognu u razradi teoretskih zasada i uputa za njihovu primjenu kako pri radu na unapređivanju arhivističke, tako i pri vršenju svih poslova arhivske službe. Druga je svrha: omogućiti arhivskim službenicima da svoju stručnu naobrazbu, stečenu na ovaj ili onaj način, dalje učvršćuju, proširuju i usavršavaju. No tu je i treća svrha: podržavati međusobnu razmjenu iskustava s arhivskim ustanovama i arhivskim radnicima iz drugih socijalističkih država. Ocjenjujući IX godište časopisa »Archivmitteilungen« s obzirom na to koliko je udovoljeno ovim svrhama, mora se izdavaču i uredničkom odboru izreći priznanje. Na svim stranama štivo je po svom sadržaju zanimljivo, i u stručnom pogledu pisano savjesno i znanlački.

Kolika je briga izdavača da časopis što bolje odgovori opisanim svrhama, pokazuju i promjene koje su prethodile njegovu izlaženju u IX godištu. Dotadnji naziv »Archivmitteilungen« dopunjen je s podnaslovom »Časopis za teoriju i praksu arhivstva«. Izdavanje je povjereno Nakladi Ministarstva unutrašnjih poslova. Jednobojni modri omot iz laganog papira zamijenjen je kartonskim emotom s naslovnom stranicom u dvije boje. Svesci i dalje imaju po 32 stranice, iako su izdavani svakog drugog mjeseca, a ne kao do tada samo četiri puta u godini. Poboljšanja su učinjena također i što se tiče sadržaja. Uredništvo je obećalo da će nastojati pored rasprava s područja arhivske teorije i prakse i arhivske povijesti i tehnike objavljivati još i sastavke o vršenju pojedinih konkretnih poslova u raznim arhivskim ustanovama prvenstveno u pisarničkim arhivima.

Kazalo o svemu što je objavljeno u svescima IX godišta spomenutog časopisa pokazuje ovu opću sliku: